

Бордусь О.М.

*студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМАТИКА СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ

Президент України в день першого засідання Верховної Ради 9 скликання зареєстрував у парламенті Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» №1013 від 29.08.2019. Ці зміни стосувалися часткового скасування адвокатської монополії. На даний момент цей законопроект був направлений до Конституційного Суду для отримання висновку [1].

Введення в дію адвокатської монополії почалося з прийняття Закону України № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016. Відповідно до закону зміни вводилися поступово. З 1 січня 2017 року адвокатська монополія почала діяти у Верховному та Касаційному судах, з 1 січня 2018 – в судах апеляційної інстанції, та вже з 1 січня 2019 року – в судах першої інстанції. На сьогоднішній день адвокатська монополія діє в усіх судових інстанціях.

Згідно із законом передбачалося, що з 1 січня 2020 року тільки адвокати та прокурори могли представляти в судах органи державної влади та місцевого самоврядування. Однак, у законодавстві не було вказано як саме адвокати будуть представляти державні органи. Проблема полягає у тому, що можливе тільки два види представництва. Перший вид у тому, що повинні проводитися конкурси для закупівля допомоги адвокатів, які будуть представляти органи влади. Це не є доречним, оскільки потрібно витратити великі кошти для проведення такої процедури. Другий вид полягає у тому, щоб адвокатами були дійсні представники юридичних служб органів державної влади та місцевого самоврядування. У підсумку виходить, що у судових процесах органи державної влади та місцевого самоврядування мають представляти їх керівники, або адвокати, що відібрані за конкурсом та за невеликим гонорар [2].

У Проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» зазначено, що виключно адвокатом може здійснювати захист особи від кримінального обвинувачення. Відповідно цього адвокатська монополія залишається у частковому виді і не буде стосуватися адміністративного, цивільного та господарського судочинства.

На думку к.ю.н., доцента кафедри нотаріального та виконавчого процесу та адвокатури КНУ ім. Тараса Шевченка, адвоката Дмитра Кухнюка внесення зміни до Конституції України стосовно виключення адвокатської монополії є досить правильним рішенням. З прикладу деяких європейських

держав в яких діє адвокатська монополія вона закріплена не в Конституціях, а в самому процесуальному законодавстві. У такому вигляді набагато легше внести зміни до закону, аніж до Конституції.

Адвокат вважає, що потрібно скасувати норму про виключне право адвокатів на представництво в судах у КАС, ЦПК та ГПК. Ці зміни стосуються того, що окрім керівників юридичну особу зможуть представляти працівники юридичних відділів або особи, яким до посадових обов'язків належить здійснення представництва своїх роботодавців у судах. І відповідно, цим особам не потрібно буде отримувати адвокатське свідоцтво для здійснення своїх професійних обов'язків [3].

Однак Національна асоціація адвокатів України звернулася до Президента України та Верховної Ради України стосовного того, що зміни, які запропоновані Президентом України суперечать Конституції України та є грубим порушення права людини. Це стосується того, що відповідно до Конституції України реалізація та захист права особи у судах здійснюється адвокатом. Та відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Закону України «Про безоплатну правову допомогу» вказані процедури, методи та механізми захисту прав та інтересів громадян [4].

Свою думку висловила завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та органів адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Бакаянова Нана Мезеновна. У своїй статті, вона дійшла до висновку, що потрібно внести зміни до процесуальних кодексів у частині само представництва юридичної особи. Це стосується того, щоб надати юристам, штатним працівникам представляти у судовому процесі відповідні органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації працівниками яких вони є. Така зміна надасть змогу забезпечити рівновагу у питанні забезпечення свободи вибору способів захисту та залишити адвоката виключним представником, яким надається професійна правнича допомога [5].

Поки Конституційний Суд України розглядав справу про відповідність законопроекту до вимог Конституції України, свій Науковий висновок надав член Науково-консультативної ради Конституційного Суду України Дроздов Олександр Михайлович. Він дійшов до висновків, що Проект відповідає вимогам частини другої статті 157 та статті 158 Конституції України. Проте, що стосується частини першої статті 157 Конституції України, то не відповідає, тому що цим передбачено скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина [6].

31.10.2019 року Конституційний Суд України надав Висновок у справі щодо скасування адвокатської монополії. У ньому вказано, що законопроект повністю відповідає вимогам Конституції України, а отже найближчим часом Проект буде прийнятим Верховною Радою України [7].

У підсумку можна сказати про це, що прихильники адвокатської монополії стверджують про високу якість наданих послуг адвокатами. Однак, на думку тих, хто підтримують Проект, нинішня ситуація є обмеженням прав людини. Тому відмінивши адвокатську монополію громадянам та юридичним особам, не потрібно буде обов'язково звертатися до адвокатів для захисту своїх прав та інтересів в судах, окрім випадків, які пов'язані із захистом від обвинувачення.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. 1401-VIII. Відомості Верховної Ради України 2016 р., № 28, стор. 7, стаття 532.
3. Про скасування «МОНОПОЛІЇ» в інтерв'ю Дмитра Кухнюка Юридичній Газеті. URL: <http://tomorrowlawyer.org/про-скасування-монополії-в-інтерв/>
4. НААУ. Відкрите звернення до Президента України та Верховної Ради України. URL: <https://unba.org.ua/news/4642-vidkrite-zvernennya-naau-do-prezidenta-ukraini-ta-verhovnoi-radi.html>
5. Бакаянова Н.М. Слово на підтримку адвокатури. URL: <http://unba.odessa.ua/slovo-na-pidtrymku-advokatury/>
6. Дроздов О.М. Щодо відповідності проекту Закону № 1013 про скасування адвокатської монополії вимогам статей 157 і 158 Конституції (науковий висновок). URL: https://zib.com.ua/ua/print/139543-schodo_vidpovidnosti_proektu_zakonu__1013_pro_skasuvannya_ad.html
7. КСУ надав Висновок у справі щодо скасування адвокатської монополії. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/ksu-nadav-vysnovok-u-spravi-shchodo-skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Билиця Ігор Олегович**